

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta ta' l-4 ta' Dicembru, 2007

Citazzjoni Numru. 413/1995/1

Andrè u Elizabetta konjuġi Fournier

Versus

**Monica Wiedersum għan-nom u in rappreżentanza
tas-soċjetà *Homes & Fashion Limited*, li teżercita l-
kummerċ ukoll bl-isem ta' *Wiedersum Décor***

F'din il-kawża l-atturi qegħdin ifittxu lis-soċjetà konvenuta għall-ħlas ta' danni taħt l-art. 1640 tal-Kodiċi Ċivili għax qegħdin igħidu illi l-konvenuta ma wettqitx sew l-obbligazzjonijiet tagħha taħt kuntratt ta' appalt.

lċ-ċitazzjoni tgħid illi l-atturi kienu qabbd u lis-soċjetà konvenuta taħdmilhom purtieri, *bedcovers*, *valances* u ħwejjeġ oħra bħal dawn, b'dan illi l-konvenuta kellha wkoll tipprovdi t-tessuti u l-materjal ieħor meħtieġ, bħal *curtain rails* u *pelmets*.

L-atturi ħallsu bil-quddiem is-somma ta' tliet elef, seba' mija u sebgħa u sittin lira (Lm3,767) akkont, u l-konvenuta min-naħa tagħha ntrabtet illi tagħmel ix-xogħol kollu bl-aktar mod professjonali. Ix-xogħol li bdiet tagħmel il-konvenuta u li ikkonsenjat lill-atturi, iżda, ma sarx kif iridu l-arti u s-sengħa, huwa inkomplet, u mhux kif miftiehem.

Għalxejn l-atturi sejħu lill-konvenuta biex tkompli x-xogħol u biex issewwi l-iżbalji kollha fix-xogħol, fil-materjal u fl-aċċessorji, u l-konvenuta wkoll ma tridx tikkonsenja lill-atturi l-materjal li xtrat għalihom u li ħallsuha għalih. L-atturi għalhekk temmew l-appalt, taħt l-art. 1640 tal-Kodiċi Ċivili, u għarrfu lill-konvenuta b'dan.

Billi, għal dawn ir-raġunijiet, qegħdin igħidu illi l-konvenuta hija debitrice tagħhom taħt l-art. 1640(3) u (4) tal-Kodiċi Ċivili, l-atturi fetħu din il-kawża u qegħdin jitolbu illi l-qorti:

1. tgħid illi kellhom raġuni tajba biex iħollu l-appalt;
2. tgħid illi, għalhekk, l-konvenuta hija debitrice tagħhom taħt l-art. 1640(3) u (4) għal somma li tiġbor fiha wkoll id-danni li garrbu l-atturi minħabba fl-għemil tal-konvenuta;
3. tillikwida, jekk meħtieġ bil-għajjnuna ta' perit, is-somma li għandha tagħti l-konvenuta; u
4. tikkundanna lill-konvenuta tħallas is-somma hekk likwidata, flimkien ma' l-ispejjeż, fosthom dawk ta' mandat ta' sekwestru u ta' ċedola ta' depożitu, u l-imgħax legali mill-1 ta' Novembru 1994.

Is-soċjetà konvenuta ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

1. ix-xogħol sar kif iridu l-arti u s-sengħa, u kif miftiehem bejn il-partijiet;
2. l-atturi għandhom jagħtu lill-konvenuta ħlas, taħt l-art. 1640(2) tal-Kodiċi Ċivili, għax-xogħol professjonali magħmul minnha;
3. l-ewwel talba ta' l-atturi ma hijiex meħtieġa, kif igħid l-art. 1640(5), u l-konvenuta qatt ma għandha tbatl l-ispejjeż tagħha.

Il-konvenuta nqdiet bil-proċeduri mibdija mill-atturi biex ressqet b'rikonvenzjoni l-kontro-talbiet tagħha. Fissret illi l-atturi kienu qabbduha tagħmel ix-xogħlijiet u tipprovdi l-materjal kif imfisser fiċ-ċitazjoni; il-konvenuta bdiet tagħmel dan ix-xogħol u, wara li lestiet parti sew minnu, lill-atturi tant għoġobhom illi ordnaw materjal iżjed. Wara, iżda, l-atturi bidlu l-atteġġjament tagħhom u wkoll insulentaw lil Monica Wiedersum.

L-atturi ħallsu għall-materjal u għall-*pelmet*s iżda ma ħallsu xejn għax-xogħol li għamlet il-konvenuta, għalkemm dan ix-xogħol sar kif iridu l-arti u s-sengħa u kif ftiehm u l-partijiet. Saru trattativi biex jintlaħaq ftehim, iżda l-atturi ma wrewx rieda tajba u temmew l-appalt mingħajr raġuni tajba, u għalhekk huma debituri tal-konvenuta taħt l-art. 1640(2) tal-Kodiċi Ċivili.

Il-konvenuta għalhekk b'rikonvenzjoni talbet illi l-qorti:

1. tgħid illi l-atturi ħallew l-appalt mingħajr raġuni tajba;
 2. tillikwida d-danni li garrbet il-konvenuta, kif irid l-art. 1640(2) tal-Kodiċi Ċivili; u
 3. tikkundanna lill-atturi jħallsu lill-konvenuta s-somma hekk likwidata, flimkien ma' l-ispejjeż u l-imagħax legali.
- Għal dawn il-kontro-talbiet l-atturi ressqu dawn l-eċċezzjonijiet:

1. din il-qorti ma għandhiex kompetenza biex tqis il-kontro-talbiet għax l-atturi ma humiex negozjanti; din l-eċċezzjoni ma baqgħetx rilevanti wara li, bis-soppressjoni tal-Qorti tal-Kummerċ, il-ġurisdizzjoni li kellha dik il-qorti ingħatat lill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, u l-atturi għalhekk irtitawha fis-seduta tad-19 t'Ottubru 1995;
2. il-konvenuta tħallset tlitt elef, seba' mija u sebgħa u sittin lira (Lm3,767) akkont, iżda ma wettqitx l-appalt u x-xogħol illi kienet bdiet ma sarx kif iridu l-arti u s-sengħa u kif ried il-ftehim;
3. mhux talli l-konvenuta ma wettqitx parti sew mix-xogħol iżda irrifjutat li tkompli wara li l-atturi lmentaw magħha illi x-xogħol kien sar ħażin;
4. ma hux minnu illi l-atturi ordnaw aktar materjal; kienet il-konvenuta li issuġġeriet illi jordnaw aktar materjal biex tipprova ssewwi l-iżbalji li kienu saru, u l-atturi qatt ma aċċettaw din l-ordna u baqgħu jinsistu illi l-konvenuta kellha ssewwi l-iżbalji qabel kull ħaġa oħra;
5. ma hux minnu illi l-atturi insulentaw lill-konvenuta; kienet Monica Wiedersum illi insulentathom aktar minn darba;
6. ma hux minnu illi l-atturi ma ħallsu xejn għax-xogħol; huma għamlu żewġ ħlasijiet lill-konvenuta li, wara li ħadet il-flus, damet żmien twil bla ma ordnat il-materjal għax qalet illi mhux minnu illi l-atturi kienu xtraw il-post fejn kellu jsir ix-xogħol; l-atturi dejjem ħallsu fil-pront u kull ħlas sar akkont ta' l-appalt kollu;

7. I-atturi għamli tentativi ġenwini sabiex jintlaħaq ftehim, iżda l-konvenuta ma riditx tiftiehem; u

8. għalhekk il-kontro-talbiet għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-konvenuta.

Il-partijiet qegħdin jaqblu illi l-atturi qabbd u lis-soċjetà konvenuta tagħmlilhom xogħol b'appalt, u jaqblu wkoll illi l-atturi temmew l-appalt qabel ma kien twettaq għalkollox. Ma humiex qegħdin jaqblu, iżda, dwar ir-raġuni għala l-atturi temmew l-appalt: l-atturi jgħidu illi kellhom raġuni tajba għala jagħmlu hekk, għax ix-xogħol li għamlet il-konvenuta ma kienx magħmul kif iridu l-arti u s-sengħa, u kif miftiehem, waqt illi l-konvenuta tgħid illi x-xogħol sar sew u illi għalhekk l-atturi ma kellhomx raġuni tajba biex iħollu l-appalt.

Kemm it-talbiet ta' l-atturi kif ukoll il-kontro-talbiet tal-konvenuta saru taħt l-art. 1640 tal-Kodiċi Ċivili:

1640. (1) Min jagħti x-xogħol jista' jħoll, meta jrid, il-kuntratt, għalkemm ix-xogħol ikun diġà beda.

(2) Jekk ma jkunx hemm raġuni valida biex iħoll il-kuntratt, min jagħti x-xogħol għandu jhallas biss lill-appaltatur l-ispejjeż kollha u x-xogħol kollu tiegħu flimkien ma' somma li tiġi meqjusa mill-qorti, skond iċ-ċirkostanzi, iżda mhux iżjed mill-qliegħ li l-appaltatur seta' jagħmel b'dak l-appalt.

(3) Jekk ikun hemm raġuni valida biex iħoll il-kuntratt, min jagħti x-xogħol għandu jhallas biss lill-appaltatur somma li ma tkunx iżjed mill-ispejjeż ta' l-appaltatur u l-valur tax-xogħol, wara li jittiehed qies ta' l-utilità ta' dawk l-ispejjeż u dak ix-xogħol lil min ikun ta x-xogħol kif ukoll id-danni li dan ikun sofra.

(4) Kull somma mogħtija bil-quddiem lill-appaltatur qabel ma l-kuntratt ikun inħall għandha tiġi applikata għal dak dovut skond is-subartikolu (2) jew (3) u l-appaltatur għandu jrodd lil min ikun ta x-xogħol kull eċċess li jirriżulta.

(5) Il-kuntratt jinħall immedjatament malli min ikun ta x-xogħol jinforma lill-appaltatur, b'kull mezz li jkun, bid-deċiżjoni tiegħu li jħoll il-kuntratt, u dan bla ħtieġa ta' ebda awtorità jew konferma mill-qorti.

Il-kwistjoni f'din il-kawża essenzjalment hija waħda teknika: jekk ix-xogħol li kellha tagħmel is-soċjetà konvenuta sarx sew, kif iridu l-arti u s-sengħa u kif irid il-

ftehim bejn il-partijiet. Sabiex ikollha għajnuna dwar din il-materja teknika, il-qorti, b'dikriet tat-12 ta' Diċembru 1995, ħatret perit tekniku sabiex, flimkien ma' perit legali, tirrelata dwar it-talbiet u l-eċċezzjonijiet. Il-perit legali (li kellu jinbidel aktar minn darba matul is-smiġħ tal-kawża) eventwalment ħalef ir-rapport fid-19 t'Ottubru 2004 u l-perit tekniku ħalfet ir-rapport fit-2 ta' Novembru 2004.

Fl-10 ta' Diċembru 2004 l-atturi talbu illi jinħatru periti addizzjonali, iżda fil-21 ta' Jannar 2005 talbu illi, qabel ma ssir il-ħatra, huma jagħmlu eskussjoni tal-periti li irrelataw. Il-periti ipprezentaw it-tweġibiet tagħhom fis-26 ta' Mejju 2005. Il-periti addizzjonali nħatru fis-6 ta' Lulju 2005, iżda fis-27 t'Ottubru 2006 l-atturi irrinunzjaw għall-perizja addizzjonali, u l-qorti tista' issa tgħaddi biex tagħti din is-sentenza.

Is-soċjetà konvenuta kienet imqabbda b'appalt tagħmel purtieri u *soft furnishings* oħra għal appartement tal-konvenuti. Kienu tlestew xi wħul mill-purtieri u *pelmets* meta nqalgħu differenzi bejn il-partijiet dwar il-kwalità tax-xogħol, li wasslu lill-atturi biex itemmu l-appalt.

L-ilmenti ta' l-atturi huma dwar (i) it-tul tal-purtieri, (iii) il-wisa', (iii) il-kwalità tax-xogħol fuq il-*pelmets*, (iv) li jgħaddi d-dawl minn wara l-*pelmets*, (v) li l-purtieri ma jagħalqux sew, (vi) il-fatt li xi purtieri ikaxkru ma' l-art; (vii) il-kwalità tar-*rails* u (viii) l-kwalità tax-xogħol fuq il-purtieri.

Xi wħud mill-ilmenti, partikolarment dawk dwar (a) it-tul u (b) l-wisa' tal-purtieri, aktar milli dwar xogħol ħażin huma dwar xogħol li ma sarx kif irid il-ftehim. Il-partijiet, iżda, ma humiex qegħdin jaqblu dwar x'kien il-ftehim.

F'dan il-kuntest il-qorti taqbel ma' l-osservazzjoni tal-perit tekniku illi qalet illi "*the designer should give a description of all measurements and design in a way that the client knows exactly what to expect*". Fejn il-qorti ma taqbilx mal-perit tekniku hu fejn din qalet illi "*things do not operate that way here*", bħallikieku *standards* ta' professjonalità jgħoddu f'pajjiżi oħra iżda mhux f'Malta għax hawn għandna nikkontentaw bil-medjokrità. Dan il-kumment x'aktarx insolenti huwa biss xiehda tal-mentalità ta' min għamlu, mentalità li għadda żmienha għalkemm sfortunatament hemm min għadu ma fieq u għadu maħkum minnha.

Dan l-obbligu tal-konvenuta li tfisser sew lill-atturi kif kien sejjer isir ix-xogħol iġġod aktar u aktar f'appalt bħal dak tallum fejn il-valur huwa x'aktarx kbir, meta tqis illi l-materjal waħdu kien jiswa qrib l-erbat elef lira. Kienet ir-responsabbiltà professjonali tal-konvenuta li tara illi l-atturi fehmu sew x'kien sejjer ikun ir-riżultat, jekk meħtieġ billi tfejji *sketches* jew deskrizzjoni dettaljata, u ċertament ma huwiex tajjeb il-kumment li għamlet il-konvenuta, u li milli jidher qablet miegħu il-perit tekniku, illi l-atturi kien imisshom, billi jflu sew l-*invoices*, jifhmu x'kien sejjer ikun it-tul tal-purtieri.

Il-qorti għalhekk hija tal-fehma illi l-konvenuta taħti talli t-tul u l-wisa' tal-purtieri ma ġewx kif riduhom l-atturi. Għalkemm in-nuqqas fil-wisa' jista forsi jissewwa, billi tiżdied *drop* oħra mal-ġnub, in-nuqqas fit-tul ma jistax jissewwa, ladarba d-drapp issa nqata'.

Dan in-nuqqas waħdu, fil-fehma tal-qorti, huwa biżżejjed biex l-atturi ma jaċċettawx ix-xogħol li sar.

L-espert tekniku sabet ukoll illi sar xogħol ħażin fit-tfassil tal-purtieri, għax fejn saru ġonot id-diżinn ma jaqbilx, u għalhekk huwa ġustifikat l-ilment (viii) relativ ta' l-atturi. Il-perit qalet ukoll illi dan id-difett ma jistax jissewwa issa li d-drapp inqata'.

Sabet ukoll illi l-ilmenti l-oħrajn ta' l-atturi huma xi ftit jew wisq ġustifikati, għalkemm dawn id-difetti setgħu jissewwew mingħajr wisq nefqa ta' flus jew taħbit.

Il-qorti, wara li qieset sew ix-xieħda fil-proċess u l-osservazzjonijiet tal-periti, hija tal-fehma illi, meta tqis il-valur ta' l-appalt, l-atturi kellhom raġun illi ma jaċċettawx xogħol li fih id-difetti li sabet l-espert tekniku. Ma għandux ikun illi l-atturi jkunu mgieghla li jħallsu għal xogħol li ma sarx kif riduh huma u li sar ħażin. Is-soċjetà konvenuta, min-naħa l-oħra, ma tistax tippretendi ħlas bħallikieku għal xogħol professjonali meta l-professjonalità tkun nieqsa.

Il-qorti għalhekk hija tal-fehma illi l-ewwel talba ta' l-atturi għandha tintlaqa'. Hija tal-fehma wkoll illi t-tielet eċċezzjoni tal-konvenuta – li tgħid illi l-ewwel talba hija żejda, għax, fid-dawl ta' dak li jgħid l-art. 1640(5), ma hijiex meħtieġa – hija ħażina. L-art. 1640(5) iġġid illi ma hijiex meħtieġa dikjarazzjoni ta' qorti biex jinħall l-appalt, iżda t-talba ma hijiex biex il-qorti tħoll l-appalt, iżda biex

tgħid illi l-appalt inħall għal raġuni tajba, u dik id-dikjarazzjoni tista' ssir biss minn qorti.

Ladarba l-atturi kellhom raġuni tajba mhux biss biex iħollu l-appalt iżda wkoll biex ma jaċċettawx ix-xogħol li sar, il-qorti ma tistax taqbel mal-konkluzjoni tal-perit legali illi l-konvenuta jistħoqqilha ħlas għax-xogħol li għamlet. Dak ix-xogħol, u l-materjal li ntuża, ma huma ta' ebda utilità għall-atturi, u għalhekk ebda ħlas ma hu dovut għalihom taħt l-art. 1640(3) tal-Kodiċi Ċivili. L-obbligu imsemmi mill-perit legali illi l-atturi "jimminimizzaw id-danni" ma jfissirx illi għandhom iħallsu flus tajba għal xogħol li ma sarx kif riduh huma u li ma jistax jissewwa. Min ried xogħol professjonali u kien lest li jħallas tajjeb għalih ma għandu ebda obbligu li "jiddobba" billi joqgħod b'xogħol medjokri.

Il-konvenuta għalhekk għandha trodd lill-atturi s-somma ta' tlitt elef, seba' mija u sebgħa u sittin lira (Lm3,767) li rċeviet bħala ħlas akkont, b'dan illi x-xogħol u l-materjal kollu għandu jintradd lill-konvenuta. Ma ngiebet ebda prova li l-atturi ġarrbu danni ulterjuri.

Il-qorti għalhekk taqta' l-kawża billi tiċhad l-eċċezzjonijiet u l-kontro-talbiet tas-soċjetà konvenuta; tgħid illi l-atturi kellhom raġuni tajba għala jħollu l-appalt, u tipprovdi dwar it-tieni, it-tielet u r-raba' talbiet ta' l-atturi billi tikkundanna lis-soċjetà konvenuta tħallas lill-atturi s-somma ta' tlitt elef, seba' mija u sebgħa u sittin lira (Lm3,767) flimkien ma' l-imgħaxijiet relattivi minn dak inhar meta saret talba għall-ħlas b'att ġudizzjarju, u l-ispejjeż ġudizzjarji kollha.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----